QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 10-son)
PEDAGOGIKA
PEDAGOGY
https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i10.033

YUQORI SINF O‘QUVCHILARINING INGLIZ TILIDAGI LEKSIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING LINGVODIDAKTIK ASOSLARI

Umuxanov Nodirjon Bobirovich
“University of Business and Science” universiteti,
Ingliz tili va adabiyoti kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada yuqori sinf o‘quvchilarining ingliz tilidagi leksik kompetensiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy va lingvodidaktik asoslari tadqiq etiladi. Zamonaviy chet til ta’limida leksik kompetensiyaning kommunikativ kompetensiya tarkibidagi o‘rni, uning mazmuniy xususiyatlari, tarkibiy komponentlari hamda nutq faoliyati turlari bilan o‘zaro aloqadorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda leksik kompetensiyaga oid milliy va xorijiy ilmiy yondashuvlar qiyosiy o‘rganilib, lug‘aviy bilimning kengligi va chuqurligi, retseptiv va produktiv xususiyatlari, kollokatsion bilim, mental leksikon hamda leksik strategiyalarning ahamiyati aniqlashtiriladi. Nazariy tahlil asosida leksik kompetensiyaning lug‘aviy zaxira, semantik, kombinator, uslubiy-pragmatik va strategik komponentlardan tashkil topgan besh tarkibli modeli tizimlashtiriladi. Mazkur komponentlarni birlashtiruvchi funksional ko‘rsatkich sifatida leksik birliklarni avtomatlashgan tarzda qo‘llash qobiliyati asoslanadi. Shuningdek, yuqori sinf o‘quvchilarining leksik kompetensiyasini rivojlantirishda kommunikativ topshiriqlar, kontekstga asoslangan mashqlar, kollokatsiyalar bilan ishlash hamda retseptiv lug‘atni produktiv faoliyatga o‘tkazishning metodik imkoniyatlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari leksik kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tizimini ishlab chiqish va uning samaradorligini baholash uchun nazariy-metodik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so‘zlar: leksik kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, yuqori sinf o‘quvchilari, ingliz tili, lingvodidaktika, lug‘aviy zaxira, semantik kompetensiya, kollokatsiya, produktiv lug‘at, leksik strategiyalar, avtomatlashganlik.

Аннотация. В статье исследуются научно-теоретические и лингводидактические основы развития лексической компетенции учащихся старших классов при изучении английского языка. Рассматриваются место лексической компетенции в структуре коммуникативной компетенции, её содержательные характеристики, структурные компоненты и взаимосвязь с различными видами речевой деятельности. На основе сравнительного анализа отечественных и зарубежных научно-методических подходов уточняются понятия широты и глубины словарных знаний, рецептивного и продуктивного словарного запаса, коллокационных знаний, ментального лексикона и

стратегий усвоения лексики. В результате теоретического обобщения систематизируется пятикомпонентная модель лексической компетенции, включающая словарный, семантический, комбинаторный, стилистико-прагматический и стратегический компоненты. В качестве сквозного функционального показателя рассматривается автоматизированность использования лексических единиц в речевой деятельности. Особое внимание уделяется методическим возможностям коммуникативных заданий, контекстуализированных упражнений, работы с устойчивыми словосочетаниями и преобразования рецептивного словарного запаса в продуктивный. Полученные теоретические результаты могут служить основой для разработки системы упражнений и критериев оценивания лексической компетенции учащихся старших классов.

Ключевые слова: лексическая компетенция, коммуникативная компетенция, старшеклассники, английский язык, лингводидактика, словарный запас, семантический компонент, коллокация, продуктивная лексика, лексические стратегии.

Abstract. This article examines the theoretical and linguodidactic foundations of developing English lexical competence among upper-secondary school students. It explores the position of lexical competence within communicative language competence, its conceptual characteristics, structural components, and relationship with receptive and productive language skills. Drawing on a comparative analysis of national and international scholarship, the study clarifies the distinctions between vocabulary breadth and depth, receptive and productive vocabulary knowledge, collocational competence, the mental lexicon, and vocabulary learning strategies. The theoretical synthesis systematizes a five-component model comprising lexical repertoire, semantic, combinatorial, stylistic-pragmatic, and strategic components. Automaticity in retrieving and using lexical items is identified as a cross-cutting functional dimension of the model. Particular attention is given to the pedagogical potential of communicative tasks, contextualized vocabulary practice, collocation-focused instruction, and activities designed to transform receptive vocabulary knowledge into productive language use. The study also proposes observable indicators for assessing lexical development, including productive activation, lexical diversity, collocational accuracy, contextual appropriateness, and strategic flexibility. As a theoretical investigation, the article does not report experimental findings; instead, it provides a conceptual and methodological framework for designing instructional activities and subsequent empirical evaluation.

Keywords: lexical competence, communicative competence, upper-secondary students, English language teaching, linguodidactics, vocabulary knowledge, collocations, productive vocabulary, lexical strategies, automaticity.

KIRISH. Xalqaro axborot almashinuvi va raqamli kommunikatsiyaning jadallashuvi chet tillarni o‘qitish mazmuni hamda metodikasiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy ta’lim paradigmasida chet tilini o‘rganishning asosiy maqsadi til birliklari haqidagi nazariy bilimlarni egallash bilangina cheklanmay, ularni turli ijtimoiy va kommunikativ vaziyatlarda samarali qo‘llay olish qobiliyatini rivojlantirishdan iboratdir.

Ushbu maqsadga erishishda leksik kompetensiya muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki har qanday kommunikativ faoliyat – fikr bildirish, axborot almashish, munosabat ifodalash, muammoni muhokama qilish yoki qaror qabul qilish – tegishli leksik vositalarni tanlash va ulardan maqsadga muvofiq foydalanishni talab etadi.

Chet tillarni o‘qitish metodikasi tarixida leksikaning maqomi turlicha talqin qilingan. Grammatik-tarjima metodida lug‘at ko‘pincha tarjima va yodlash obyekti sifatida qaralgan bo‘lsa, audiolingval metodda grammatik strukturalarni avtomatlashtirish ustuvor vazifa bo‘lgan. Kommunikativ yondashuvning rivojlanishi bilan leksika til o‘rganishning yordamchi vositasi emas, balki muloqotni amalga oshirishning asosiy resurslaridan biri sifatida baholana boshladi.

Richards va Rodgers til o‘qitish metodlarining tarixiy rivojlanishini tahlil qilib, har bir metodning til materiali, o‘qituvchi faoliyati va o‘quvchi ishtirokiga munosabati turlicha shakllanganini ko‘rsatadilar [13]. Lewis tomonidan ilgari surilgan leksik yondashuv esa tilni o‘zaro bog‘langan so‘zlar, kollokatsiyalar va tayyor nutqiy birliklar tizimi sifatida o‘rganishga e’tiborni kuchaytirdi [11].

Hozirgi lingvodidaktik tadqiqotlarda leksik kompetensiya alohida so‘zlarni bilish bilan tenglashtirilmaydi. U leksik birliklarning shakli, ma’nosi, grammatik xususiyatlari, birikuvchanligi, uslubiy bo‘yoqdorligi va kommunikativ vaziyatga mos qo‘llanishini qamrab oladigan murakkab tizim sifatida talqin qilinadi.

Chet tillarni bilishning umumyevropa kompetensiyalari (CEFR) hujjatida lug‘aviy diapazon (vocabulary range) va lug‘aviy aniqlik (vocabulary control) til kompetensiyasini tavsiflovchi muhim ko‘rsatkichlar sifatida keltirilgan. Mazkur yondashuv o‘quvchining qancha so‘z bilishini aniqlash bilan birga, mavjud lug‘aviy resursdan qanchalik to‘g‘ri va vaziyatga mos foydalanishini ham baholash zarurligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston sharoitida chet tillarni o‘qitish sifatini oshirishga qaratilgan islohotlar ham o‘quvchilarning amaliy kommunikativ tayyorgarligini kuchaytirishni taqozo etmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son va 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qarorlari xorijiy tillarni o‘qitish tizimini takomillashtirishning muhim huquqiy asoslaridan hisoblanadi.

Shu bilan birga, leksik birliklarni o‘zlashtirish va ularni real nutqda qo‘llash o‘rtasidagi tafovut metodik jihatdan alohida e’tibor talab etadi. O‘quvchi matnda uchragan so‘zni tushunishi yoki uning tarjimasini bilishi mumkin, biroq mustaqil gapirish va yozish jarayonida mazkur birlikni tezkor tanlash hamda to‘g‘ri qo‘llashda qiynalishi ehtimoli mavjud.

Bu holat leksik kompetensiyani rivojlantirish jarayonida retseptiv bilimdan produktiv faoliyatga o‘tish mexanizmlarini chuqurroq o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi – yuqori sinf o‘quvchilarining ingliz tilidagi leksik kompetensiyasini rivojlantirishning lingvodidaktik asoslarini aniqlashtirish, uning tarkibiy komponentlarini tizimlashtirish hamda kommunikativ yondashuv asosida rivojlantirish va baholashning metodik yo‘nalishlarini asoslashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari: leksik kompetensiya talqinlarini qiyosiy tahlil qilish; leksik bilimning kengligi, chuqurligi, retseptiv va produktiv shakllarini aniqlashtirish; tarkibiy komponentlarni tizimlashtirish; kommunikativ-metodik imkoniyatlarni asoslash; baholash ko‘rsatkichlarini belgilash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Tadqiqot nazariy-tahliliy xususiyatga ega bo‘lib, leksik kompetensiya muammosiga bag‘ishlangan lingvistik, psixolingvistik va lingvodidaktik qarashlarni o‘rganishga asoslandi. Tadqiqotning metodologik negizini kommunikativ, kompetensiyaviy, tizimli va faoliyatga yo‘naltirilgan ta’lim tamoyillari tashkil etdi.

Nazariy tahlil metodi yordamida leksik kompetensiya, lug‘aviy bilim, leksik ko‘nikma, mental leksikon, kollokatsion bilim va leksik strategiyalar haqidagi qarashlar o‘rganildi. Qiyosiy tahlil orqali milliy va xorijiy metodik yondashuvlarning umumiy hamda farqli jihatlari aniqlandi. Tizimlashtirish metodi asosida leksik bilimning tarkibiy jihatlari guruhlashtirildi. Pedagogik modellashtirish yordamida tarkibiy model va baholash ko‘rsatkichlari ishlab chiqildi. Lingvodidaktik interpretatsiya metodi esa xulosalarning maktab amaliyotidagi ahamiyatini sharhlashga xizmat qildi.

Asosiy nazariy manbalar sifatida Chet tillarni bilishning umumyevropa kompetensiyalari (CEFR), Nation, Schmitt, Webb, Boers, Aitchison, Richards va Rodgers hamda milliy metodika vakillarining qarashlari olindi.

Tadqiqotda eksperimental guruhlar shakllantirilmagan, diagnostik testlar o‘tkazilmagan va statistik ma’lumotlar yig‘ilmagan. Shu sababli natijalar empirik samaradorlik ko‘rsatkichlari emas, ilmiy manbalarni umumlashtirish asosida ishlab chiqilgan nazariy-metodik xulosalardir.

TADQIQOT NATIJALARI. Tahlil natijasida leksik kompetensiyani faqat lug‘aviy birliklar yig‘indisi sifatida tushunish uning lingvodidaktik mohiyatini to‘liq ifodalamashi aniqlandi.

Leksik kompetensiya bilim qatlami (shakl, ma’no, grammatik xususiyat va qo‘llanish sharoitlari), amaliy-faoliyat qatlami (tanlash, biriktirish, tiklash va nutqda qo‘llash) hamda strategik qatlamni (mustaqil o‘rganish va leksik qiyinchiliklarni bartaraf etish) qamrab oladi.

Leksik kompetensiya – o‘quvchining o‘rganilayotgan til leksik birliklari, jumladan, so‘zlar va barqaror birikmalarning shakli, ma’nosi hamda qo‘llanish xususiyatlari haqidagi bilimlari, ushbu birliklarni kommunikativ maqsadga muvofiq tanlash va nutqda qo‘llash ko‘nikmalari, shuningdek, lug‘aviy resurslarni mustaqil rivojlantirish strategiyalarining yaxlit tizimidir.

Lug‘atning kengligi (vocabulary breadth) o‘quvchining qancha leksik birlikni muayyan darajada bilishini, lug‘atning chuqurligi (vocabulary depth) esa so‘zning turli ma’nolari, birikuvchanligi, grammatik va uslubiy xususiyatlari haqidagi bilimning mukammalligini ifodalaydi.

Nation so‘zni bilishni shakl, ma’no va qo‘llanish sohalari orqali tavsiflaydi. Masalan, make fe’lining tarjimasini bilish make a decision, make progress, make an effort kabi birikmalarni o‘zlashtirishni anglatmaydi [12]. Demak, leksik kompetensiya yangi so‘zlar sonining ortishi bilan birga mavjud birliklar haqidagi bilimlarning chuqurlashuvi orqali rivojlanadi.

Nazariy tahlil natijalari asosida yuqori sinf o‘quvchilarining leksik kompetensiyasini beshta o‘zaro bog‘liq komponent orqali tavsiflash maqsadga muvofiq deb topildi.

1-jadval.

Leksik kompetensiyaning tarkibiy komponentlari va ularning mazmuni

Komponent	Mazmuni	Kuzatiladigan ko‘rsatkichlar
Lug‘aviy zaxira	Retseptiv va produktiv leksik birliklar majmui	Mavzuga mos so‘zlarni tanish, eslash va qo‘llash
Semantik	So‘z ma’nosi va ma’noviy munosabatlarni bilish	Kontekstga mos ma’no tanlash, sinonim va antonimlardan foydalanish
Kombinator	Leksik birliklarning birikuvchanligini egallash	Kollokatsiyalar va barqaror birikmalarni to‘g‘ri qo‘llash
Uslubiy-pragmatik	Vaziyat va uslubga mos tanlash	Rasmiy va norasmiy nutqni farqlash
Strategik	Lug‘atni o‘rganish va qiyinchilikni bartaraf etish	Kontekstdan ma’no chiqarish, perifraz, lug‘at bilan ishlash

Lug‘aviy zaxira kommunikativ faoliyatning moddiy asosini tashkil etadi. Semantik komponent so‘zning kontekstga mos ma’nosini tanlash imkonini beradi. Kombinator komponent esa heavy rain kabi tabiiy birikmalardan foydalanishni ta’minlaydi.

Uslubiy-pragmatik komponent suhbatdosh, vaziyat va maqsadga muvofiq ifodani tanlashga xizmat qiladi. Masalan, Give me your pen va Could I borrow your pen, please? ifodalari pragmatik jihatdan farqlanadi. Strategik komponent notanish so‘z ma’nosini kontekstdan aniqlash, shaxsiy lug‘at yuritish va takrorlashni rejalashtirishni qamrab oladi.

Besh komponentni birlashtiruvchi muhim funksional o‘lchov – avtomatlashganlikdir. U kerakli leksik birlikni ortiqcha vaqt sarflamasdan tiklash va qo‘llash qobiliyatini anglatadi. Shu sababli avtomatlashganlik alohida oltinchi komponent emas, balki barcha komponentlarning amaliy namoyon bo‘lish darajasidir.

Tinglab tushunishda leksik birliklarning tovush shaklini tezkor tanish; o‘qishda so‘z ma’nosini va semantik munosabatlarni anglash; gapirishda birliklarni tezkor tiklash va biriktirish; yozuvda esa leksik aniqlik, xilma-xillik va uslubiy muvofiqlik muhimdir. Leksik kompetensiya ushbu to‘rt faoliyat turi uchun umumiy lingvistik resurs vazifasini bajaradi.

Yuqori sinfda o‘quvchilarning mavhum tafakkuri, tahliliy qobiliyatlari va mustaqil ta’lim imkoniyatlari kengayadi. Bu leksik birliklarni tizimlashtirish, qiyoslash va kommunikativ faoliyatda qo‘llashga sharoit yaratadi.

Birinchi yo‘nalish – leksik birliklarni matn va muloqot vaziyatida kontekstual o‘rgatish. Ikkinchi yo‘nalish – retseptiv lug‘atni dialog, munozara, taqdimot va yozma topshiriqlar orqali produktiv faoliyatga o‘tkazish.

Uchinchi yo‘nalish – take responsibility, reach an agreement, express an opinion kabi kollokatsiyalar bilan tizimli ishlash. To‘rtinchi yo‘nalish – muammoli vaziyatni muhokama qilish, axborot almashish, qaror qabul qilish kabi kommunikativ topshiriqlardan foydalanish.

Beshinchi yo‘nalish – kontekstual taxmin, lug‘atdan foydalanish, interval bilan takrorlash va o‘z xatolarini tahlil qilish kabi mustaqil leksik strategiyalarni rivojlantirish.

Leksik kompetensiyani baholash faqat so‘z tarjimasini bilish bilan cheklanmasligi lozim. Nazariy model asosida quyidagi ko‘rsatkichlar taklif etiladi.

2-jadval.

Leksik kompetensiyani baholashning asosiy ko‘rsatkichlari

Baholash ko‘rsatkichi	Baholash mazmuni	Topshiriq namunasi
Produktiv faollashuv	O‘rganilgan birliklarni mustaqil nutqda ishlatish	Og‘zaki fikr bildirish
Leksik xilma-xillik	Turli leksik birliklardan foydalanish	Esse yoki taqdimot
Semantik aniqlik	Kontekstga mos ma’no tanlash	Gapni to‘ldirish
Kollokatsion to‘g‘rilik	Tabiiy birikmalardan foydalanish	Kollokatsiyalarni tuzish
Uslubiy-pragmatik muvofiqlik	Vaziyatga mos ifoda tanlash	Dialoglarni taqqoslash
Leksik ravonlik	So‘zlarni tezkor tiklash	Vaqt cheklangan nutq
Strategik moslashuvchanlik	Leksik yetishmovchilikni bartaraf etish	Perifraz bilan izohlash

Ko‘rsatkichlarni amaliy diagnostik vositaga aylantirish uchun baholash darajalari, aniq deskriptorlar, topshiriqlar va baholovchilar o‘rtasidagi muvofiqlik mezonlarini ishlab chiqish talab etiladi.

MUHOKAMA. Natijalarni muhokama qilish leksik kompetensiyani rivojlantirishda uchta metodologik masalani ajratib ko‘rsatadi: leksik bilim va faoliyat munosabati, alohida so‘zlar va ko‘p so‘zli birliklarning o‘zaro bog‘liqligi, hamda kommunikativ faoliyatda leksik rivojlanish.

An’anaviy ta’limda yangi so‘zlarni taqdim etish, tarjima qilish va takrorlash shakl–ma’no bog‘lanishini hosil qilishga yordam beradi, biroq ular mustaqil nutqda erkin qo‘llashni kafolatlamaydi. Webb va Nation yoritgan tamoyillar birliklar bilan takroriy, turli kontekstlarda uchrashish zarurligini ko‘rsatadi [18].

Alohida so‘zlarni bilish ularni tabiiy biriktirishni ta’minlamaydi. Do a mistake yoki open the light kabi xatolar ona tilidagi qoliplarni bevosita ko‘chirish bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Boers ko‘p so‘zli birliklarni o‘rganish masalasiga alohida e’tibor qaratadi [6].

Kommunikativ yondashuvda leksik birliklar nutqiy vazifani hal qilish vositasidir. Masalan, pollution, renewable energy, waste reduction va environmental protection birliklari asosida muammoni tahlil qilish, yechim taklif etish va qarorni asoslash o‘quvchidan faol leksik foydalanishni talab etadi.

Biroq kommunikativ topshiriqning mavjudligi o‘z-o‘zidan leksik rivojlanishni kafolatlamaydi. Topshiriqdan oldin leksik tayanchni yaratish, jarayonda til ehtiyojlarini kuzatish va keyin xatolar hamda yangi birliklar ustida ishlash zarur.

Metodik izchillik quyidagicha ifodalanishi mumkin: leksik birlikni kontekstda anglash → shakl, ma’no va birikuvni mustahkamlash → kommunikativ vazifada qo‘llash → teskari aloqa va qayta qo‘llash. Bu yagona qat’iy algoritm emas, balki retseptiv bilimdan produktiv foydalanishga o‘tish yo‘nalishidir.

Mental leksikon so‘zlarning oddiy ro‘yxati emas, shakliy, semantik va assotsiativ aloqalar tizimidir [6]. Shu bois mavzuviy, semantik va kommunikativ bog‘lanishlarga tayangan mashqlar muhimdir.

Yuqori sinf o‘quvchilari leksik munosabatlarni tahlil qilish, kollokatsiyalarni qiyoslash, matn uslubini baholash va mustaqil strategiyalarni tanlash imkoniyatiga ega. Shu sababli ularning mustaqil izlanishi va o‘z nutqini tahlil qilishini rag‘batlantirish lozim.

Taklif etilgan besh komponentli modelning amaliy samaradorligi ushbu nazariy tahlilda eksperimental tekshirilmagan. Modelning komponentlari, rivojlanish dinamikasi va kommunikativ topshiriqlar ta’siri keyingi empirik tadqiqotlarda o‘rganilishi kerak.

XULOSA. Birinchidan, leksik kompetensiya kommunikativ kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, so‘z boyligining miqdoriy ko‘rsatkichi bilan cheklanmaydi; shakl, ma’no, birikuvchanlik va real nutqdagi qo‘llanishni qamrab oladi.

Ikkinchidan, lug‘aviy bilimning kengligi va chuqurligi o‘zaro bog‘liq, ammo farqli o‘lchamlardir. Yangi so‘zlar bilan birga mavjud birliklarning semantik, kombinator va uslubiy xususiyatlarini chuqurlashtirish zarur.

Uchinchidan, lug‘aviy zaxira, semantik, kombinator, uslubiy-pragmatik va strategik komponentlardan iborat besh tarkibli model tizimlashtirildi. Avtomatlashganlik umumiy funksional o‘lchov sifatida ajratildi.

To‘rtinchidan, retseptiv bilimni produktiv faoliyatga o‘tkazish kontekstual o‘rganish, kollokatsiyalar, kommunikativ topshiriqlar va mustaqil strategiyalar orqali qo‘llab-quvvatlanishi mumkin.

Beshinchidan, baholashda produktiv faollashuv, leksik xilma-xillik, semantik aniqlik, kollokatsion to‘g‘rilik, uslubiy-pragmatik muvofiqlik, leksik ravonlik va strategik moslashuvchanlikni hisobga olish maqsadga muvofiq.

Oltinchidan, taklif etilgan model kommunikativ mashqlar tizimini ishlab chiqish uchun nazariy asos bo‘la oladi. Uning samaradorligi va baholash vositalarining ishonchliligi keyingi tajriba-sinovlarda tekshirilishi zarur.

Umuman, leksik kompetensiyani rivojlantirish alohida so‘zlarni o‘zlashtirishdan ularni ongli, moslashuvchan va avtomatlashgan tarzda kommunikativ faoliyatda qo‘llashga yo‘naltirilgan yaxlit lingvodidaktik jarayon sifatida tashkil etilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – Elektron huquqiy hujjat. – Lex.uz.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. – Elektron huquqiy hujjat.

3. Jalolov J. J. Chet til o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2012. – 432 b.

4. Aitchison J. Words in the Mind: An Introduction to the Mental Lexicon. 4th ed. – Chichester: Wiley-Blackwell, 2012. – 352 p.

5. Bachman L. F., Palmer A. S. Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language Tests. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 384 p.

6. Boers F. Evaluating Second Language Vocabulary and Grammar Instruction: A Synthesis of the Research on Teaching Words, Phrases, and Patterns. – London: Routledge, 2021. – 234 p.

7. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. – 280 p.

8. Dóczi B., Kormos J. Longitudinal Developments in Vocabulary Knowledge and Lexical Organization. – Oxford: Oxford University Press, 2016. – 232 p.

9. González-Fernández B., Schmitt N. Word Knowledge: Exploring the Relationships and Order of Acquisition of Vocabulary Knowledge Components // Applied Linguistics. – 2020. – Vol. 41, No. 4. – P. 481–505. DOI: 10.1093/applin/amy057.

10. Laufer B., Ravenhorst-Kalovski G. C. Lexical Threshold Revisited: Lexical Text Coverage, Learners’ Vocabulary Size and Reading Comprehension // Reading in a Foreign Language. – 2010. – Vol. 22, No. 1. – P. 15–30.

11. Lewis M. The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward. – Hove: Language Teaching Publications, 1993. – 200 p.

12. Nation I. S. P. Learning Vocabulary in Another Language. 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2013. – XIV, 624 p.

13. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.

14. Schmitt N. Researching Vocabulary: A Vocabulary Research Manual. – London: Palgrave Macmillan, 2010. – XVII, 386 p.

15. Schmitt N., Schmitt D. Vocabulary in Language Teaching. 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020. – 286 p.

16. Siyanova-Chanturia A., Pellicer-Sánchez A. (Eds.). Understanding Formulaic Language: A Second Language Acquisition Perspective. – London: Routledge, 2019. – 290 p.

17. Webb S. (Ed.). The Routledge Handbook of Vocabulary Studies. – London: Routledge, 2019. – 618 p.

18. Webb S., Nation P. How Vocabulary Is Learned. – Oxford: Oxford University Press, 2017. – 322 p.

19. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: ИКАР, 2009. – 448 с.